

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I. PODSTAWY CHIRURGII

1. PRZYWÓDZTWO W CHIRURGII – <i>Grzegorz Wallner, Kamil Torres, Michał Solecki</i>	3
2. PODSTAWY METODOLOGICZNE EDUKACJI W ZAKRESIE CHIRURGII – <i>Kamil Torres, Magdalena Horodeńska, Marek Majewski, Michał Solecki, Anna Torres, Grzegorz Wallner</i>	11
2.1. Wprowadzenie	11
2.2. Symulacja medyczna w chirurgii	12
2.3. Nauczanie i uczenie się umiejętności technicznych w chirurgii	12
2.4. Umiejętności nietechniczne	14
2.5. Sposoby ewaluacji nauczania w chirurgii	17
3. ASPEKTY PRAWNE W CHIRURGII – <i>Justyna Król-Całkowska</i>	21
3.1. Zgoda pacjenta jako podstawa udzielenia świadczeń zdrowotnych	21
3.2. Zasady udzielania informacji medycznej	25
3.3. Udzielanie świadczeń zdrowotnych z wykorzystaniem teleinformatycznych środków przekazu	27
3.4. Prawa lekarza – ochrona przysługująca funkcjonariuszom publicznym	28
3.5. Podstawowe zasady udostępniania dokumentacji medycznej pacjenta	29
3.6. Prawo transplantacyjne	32
4. MEDYCYNA I CHIRURGIA OPARTE NA FAKTACH – <i>Mateusz Świerż, Michał Pędziwiatr, Małgorzata Bała</i>	37
4.1. Wprowadzenie	37
4.2. Formułowanie pytania klinicznego według schematu PICO	37
4.3. Ocena wiarygodności danych naukowych dotyczących leczenia	38
4.4. Ocena wyników i ich wykorzystanie	40
4.5. Przegląd systematyczny i etapy jego tworzenia	41
4.6. Od danych naukowych do wytycznych praktyki klinicznej	44
4.7. Źródła wiarygodnych informacji	47
4.8. Ograniczenia w prowadzeniu badań w dziedzinie chirurgii	47

CZĘŚĆ II. CHIRURGIA OGÓLNA

5. HOMEOSTAZA I WSTRZĄS – <i>Miroslaw Czuczwar</i>	53
5.1. Definicja i klasyfikacja wstrząsu. Podstawy patofizjologiczne homeostazy	53
5.2. Wstrząs hipowolemiczny	54
5.3. Wstrząs septyczny	58
5.4. Podsumowanie	60
6. OBJAWY CHORÓB CHIRURGICZNYCH – <i>Michał Pędziwiatr, Jakub Kenig, Marek Sierżęga, Piotr Major, Michał Nowakowski</i>	61
6.1. Wprowadzenie	61
6.2. Ból	61

6.3.	Nudności i wymioty	62
6.4.	Niedożywienie	65
6.5.	Niedobory witamin	65
6.6.	Odwodnienie i zaburzenia wodno-elektrolitowe	67
6.7.	Krwawienie do przewodu pokarmowego	70
6.8.	Wstrząs	70
6.9.	Niedrożność przewodu pokarmowego	71
6.10.	Zapalenie otrzewnej	74
6.11.	Żółtaczka	75
7.	ZAKAŻENIA ZWIĄZANE Z OPIEKĄ ZDROWOTNĄ – Małgorzata Bulanda	79
7.1.	Wprowadzenie i definicja	79
7.2.	Czynniki ryzyka zakażeń związanych z opieką zdrowotną	79
7.3.	Podstawy kontroli i nadzoru nad zakażeniami związanymi z opieką zdrowotną	80
7.4.	Zakażenia związane z opieką zdrowotną u pacjenta operowanego	81
7.5.	Czynniki etiologiczne zakażeń związanych z opieką zdrowotną	82
7.6.	Zapobieganie zakażeniu miejsca operowanego	83
8.	ZAKAŻENIA MIEJSCA OPEROWANEGO – Tomasz Banasiewicz, Grzegorz Wallner, Adam Bobkiewicz, Dominik A. Walczak	91
8.1.	Definicja i epidemiologia	91
8.2.	Rozpoznanie i diagnostyka	93
8.3.	Profilaktyka zakażenia miejsca operowanego	97
8.4.	Leczenie zakażenia miejsca operowanego	104
8.5.	Podsumowanie	105
9.	ZAKAŻENIA PRZYRANNE – Tomasz Banasiewicz, Adam Bobkiewicz, Dominik A. Walczak	109
9.1.	Pokąsanie przez żmiję	109
9.2.	Ukąszenie przez kleszcza	110
9.3.	Tężec	110
9.4.	Ugryzienie przez psa, kota lub inne zwierzę	111
9.5.	Wścieklizna	112
9.6.	Zakażenia skóry i tkanek miękkich	114
9.7.	Martwicze zapalenie powięzi	115
10.	RODZAJE RAN. CHIRURGICZNE OPRAWOWANIE I PODSTAWY LECZENIA RAN – Tomasz Banasiewicz, Adam Bobkiewicz, Witold Ledwosiński	121
10.1.	Podstawowe pojęcia i definicje	121
10.2.	Praktyczne elementy fizjologii gojenia – jak wpływać na lepsze i szybsze gojenie	123
10.3.	Podstawy zaopatrywania ran	123
10.4.	Antyseptyka	127
10.5.	Pielęgnacja rany pooperacyjnej – zasady i przykłady	129
10.6.	Rodzaje opatrunków	130
10.7.	Terapia podciśnieniowa w leczeniu ran	130
10.8.	Zaawansowane i specjalistyczne techniki leczenia ran	138
10.9.	Substytuty skóry	139
10.10.	Wspomaganie gojenia	140
11.	RANY PRZEWLEKŁE – Jacek Karoń, Grzegorz Wallner, Marzenna Bartoszewicz, Tomasz Banasiewicz, Monika Oleksy-Wawrzyniak	143
11.1.	Definicja, charakterystyka i epidemiologia ran przewlekłych	143
11.2.	Patofizjologia i przyczyny powstawania ran przewlekłych	144
11.3.	Zakażenie ran przewlekłych	145
11.4.	Gojenie ran	150
11.5.	Kompleksowe wspomaganie gojenia ran przewlekłych	156
11.6.	Najczęstsze rodzaje ran przewlekłych	158

12. OSTRY BRZUCH – <i>Antoni Szczepanik, Mirosław Szura, Piotr Richter</i>	163
12.1. Definicje i epidemiologia	163
12.2. Patofizjologia bólu brzucha	163
12.3. Podstawy diagnostyki ostrego brzucha	164
12.4. Postępowanie przedoperacyjne	170
12.5. Jednostki chorobowe	172
12.6. Krwawienie do przewodu pokarmowego	179
12.7. Uwagi końcowe	191
13. ENDOSKOPIA DIAGNOSTYCZNA I TERAPEUTYCZNA W PRAKTYCE CHIRURGICZNEJ – <i>Jacek Sobocki, Mirosław Szura</i>	193
13.1. Endoskopia górnego odcinka przewodu pokarmowego	193
13.2. Endoskopia dolnego odcinka przewodu pokarmowego	199
13.3. Endoskopia zabiegowa	209
14. BADANIA OBRAZOWE W CHIRURGII – <i>Ludomir Stefańczyk</i>	217
14.1. Radiografia i fluoroskopia	217
14.2. Ultrasonografia	220
14.3. Tomografia komputerowa	222
14.4. Rezonans magnetyczny	223
14.5. Obrazowanie hybrydowe	224
15. PODSTAWY ANESTEZJOLOGII I INTENSYWNEJ TERAPII W CHIRURGII – <i>Mirosław Czuczwar, Michał Borys, Paweł Piwowarczyk, Elżbieta Rypulak</i>	227
15.1. Przygotowanie pacjenta do zabiegu chirurgicznego	227
15.2. Znieczulenie do zabiegów chirurgicznych	229
15.3. Leczenie bólu u pacjentów po operacjach chirurgicznych	232
15.4. Wskazania do intensywnej terapii w okresie okołoperacyjnym	237
16. PREPARATY KRWIOPOCHODNE I PODSTAWOWE ZASADY PRZETACZANIA KRWI – <i>Małgorzata Lange-Ratajczak</i>	241
16.1. Wprowadzenie	241
16.2. Przetaczanie koncentratu krwinek czerwonych	241
16.3. Metody alternatywne wobec przetaczania krwi allogenicznej (od dawcy)	243
16.4. Przetaczanie koncentratu krwinek płytkowych	244
16.5. Przetaczanie osocza i krioprecypitatu	245
16.6. Powikłania po leczeniu krwią i jej składnikami	246
16.7. Praktyczne uwagi i aspekty prawne oraz prowadzenie dokumentacji dotyczącej leczenia krwią i jej preparatami	247
17. ŻYWIENIE W CHIRURGII – <i>Stanisław Kłęk</i>	249
17.1. Wprowadzenie	249
17.2. Leczenie żywieniowe, żywienie dojelitowe i pozajelitowe – definicje	249
17.3. Wskazania do leczenia żywieniowego pacjentów przebywających na oddziale chirurgicznym	249
17.4. Wybór metody żywienia	251
17.5. Zapotrzebowanie na składniki odżywcze	253
17.6. Żywienie po operacji	253
17.7. Poprawa odpowiedzi metabolicznej	254
17.8. Powikłania: zapobieganie i leczenie	254
18. KOMPLEKSOWA OPIEKA OKOŁOPERACYJNA – <i>Tomasz Banasiewicz, Stanisław Kłęk, Michał Pędziwiatr, Mateusz Wityk, Grzegorz Wallner</i>	257
18.1. Wprowadzenie	257
18.2. Przygotowanie do zabiegu (prehabilitacja), czyli etap przedszpitalny	257
18.3. Opieka okołozabiegowa, czyli etap szpitalny	265
18.4. Opieka poszpitalna	270

19. CHIRURGICZNE ASPEKTY DIALIZY OTRZEWNOWEJ – Andrzej Ratajczak, Tomasz Banasiewicz	275
19.1. Wskazania do leczenia dializacyjnego	275
19.2. Technika chirurgiczna	275
19.3. Postępowanie po zabiegu	275
19.4. Powikłania chirurgiczne u chorych dializowanych	276
19.5. Wnioski końcowe	282
20. CHIRURGIA WIEKU PODESZŁEGO – Maciej Michalik	283
20.1. Wprowadzenie	283
20.2. Skale prognostyczne	286
20.3. Medycyna paliatywna a uporczywa terapia	288
21. CHIRURGIA ROBOTYCZNA – Tomasz Rogula, Piotr Richter, Piotr Chłosta	297
21.1. Definicja	297
21.2. Klasyfikacja robotów chirurgicznych	297
21.3. Współczesne systemy robotowe	298
21.4. Kierunki i perspektywy rozwoju robotów medycznych	298
21.5. Zastosowania kliniczne	303
21.6. Historia	307
21.7. Porównanie z metodami tradycyjnymi	308
21.8. Szkolenie i edukacja	309
22. ZINTEGROWANY BLOK OPERACYJNY I HYBRYDOWA SALA OPERACYJNA – Tomasz Rogula, Piotr Richter	313
22.1. Zintegrowany blok operacyjny	313
22.2. Hybrydowa sala operacyjna	315
 CZĘŚĆ III. WYBRANE ZAGADNIENIA CHIRURGII NOWOTWORÓW	
23. MODYFIKACJE POSTĘPOWANIA CHIRURGICZNEGO WYNIKAJĄCE Z OGRANICZEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH – Grzegorz Wallner, Tomasz Banasiewicz	323
24. PODSTAWY BIOLOGII MOLEKULARNEJ I GENETYKI W PRAKTYCE KLINICZNEJ CHIRURGA – Cezary Cybulski, Tadeusz Dębniak, Jacek Gronwald, Tomasz Huzarski, Anna Jakubowska, Marcin Lener, Andrzej Pławski, Aleksandra Tołoczko-Grabarek, Tomasz Wojdacz, Jan Lubiński	331
24.1. Zasady dziedziczenia	331
24.2. Testy molekularne w diagnostyce zaburzeń genetycznych	331
24.3. Zespoły dziedzicznej predyspozycji do nowotworów	333
25. WSPÓŁCZESNE ZASADY DIAGNOSTYKI I LECZENIA NOWOTWORÓW – Piotr Richter, Piotr Kołodziejczyk, Antoni Szczepaniak	349
25.1. Onkologia w praktyce klinicznej	349
25.2. Epidemiologia nowotworów	351
25.3. Biologia nowotworów	353
25.4. Etiologia nowotworów	355
25.5. Ryzyko wystąpienia nowotworu	357
25.6. Badania przesiewowe	357
25.7. Zasady rozpoznawania	358
25.8. Ocena stopnia zaawansowania	358
25.9. Zasady postępowania chirurgicznego	359
25.10. Chemioterapia	361
25.11. Terapia hormonalna	363
25.12. Terapia celowana	364
25.13. Radioterapia	366
25.14. Profilaktyka	368
25.15. Nowe trendy w onkologii	368

26. ROLA PATOMORFOLOGA W CHIRURGII – Anna Nasierowska-Guttmejer	373
26.1. Współpraca patologów i chirurgów wczoraj i dziś	373
26.2. Metody diagnostyczne	374
26.3. Wzajemne oczekiwania patomorfologa i klinicysty	380
27. RAKI SKÓRY – Piotr Richter	387
28. WSPÓŁCZESNE ZASADY DIAGNOSTYKI I CHIRURGICZNEGO LECZENIA CZERNIAKA SKÓRY – Piotr Richter	389
28.1. Wprowadzenie	389
28.2. Etiologia i epidemiologia czerniaka	389
28.3. Biologia czerniaka	389
28.4. Zasady rozpoznawania czerniaka	390
28.5. Ocena stopnia zaawansowania czerniaka	391
28.6. Zasady chirurgicznego wycięcia zmiany pierwotnej	394
28.7. Zasady chirurgicznego wycięcia węzłów chłonnych	394
28.8. Limfadenektomia terapeutyczna	395
28.9. Wznowa miejscowa i przerzuty <i>in transit</i>	395
28.10. Leczenie chirurgiczne czerniaka w stadium rozsiewu	395
28.11. Perspektywy leczenia czerniaka	396
SKOROWIDZ	397